

VA-samarbetet 2021

VA-samarbetet består av Ålands Vatten Ab och tolv kommuner och har i uppgift att arbeta övergripande och långsiktigt med Ålands VA-utvecklingsbehov. VA-samarbetet har år 2021 bland annat haft fokus på initiativ till ny VA-tjänstlag, fortsättningsprojekt inom rötslamshantering, framtagning av Ålands första VA-taxerapporter samt gemensam beställning av mätpunkter till kommunala vattenledningssträckor. VA-samarbetets styrgrupp har sammanträtt sju gånger under året på distans.

VA-tjänstlag

Behovet av en reviderad VA-lagstiftning är brett förankrat och den fråga som prioriteras högst bland alla VA-åtgärdsbehov inom VA-samarbetet. VA-samarbetet lämnade under mars månad in en anhållan om VA-lagrevidering till Ålands landskapsregering, vidare benämnt ÅLR, med målsättning att en arbetsgrupp tillsätts som kan presentera ett nytt lagförslag innan utloppet av år 2021. I juni föredrogs ärendet för ÅLR första gången som beslutade att skicka anhållan på remiss till kommunerna fram till september. En andra föredragning planeras att hållas inom ÅLR i januari 2022. VA-samarbetet väntar tålmodigt på ett politiskt beslut i ärendet och hoppas kunna delta aktivt i arbetet med en ny VA-tjänstlag senast under år 2022. Många av VA-sektorns identifierade åtgärdsbehov är beroende av en lagrevidering och VA-samarbetets utvecklingsarbete hämmas ju längre processen drar ut på tiden. Förverkligandet av en ny VA-tjänstlag är i slutändan en prioriteringsfråga för ÅLR som bestämmer takten.

Cirkulär hantering av rötslam

Under året har Rötslamsrapporten publicerats och styrgruppen har tillsammans med Miljöbyrån undersökt hur rapportens slutsatser kan vidareutvecklas till ett samarbetsprojekt med jordbrukssektorn. Frågan har tagits vidare av Miljöbyrån som påbörjat en projektplan med målsättning att söka medel från nya landsbygdsutvecklingsprogrammet. En långsiktig hållbar hantering av rötslammet är en övergripande angelägenhet för hela landskapet med potential att sluta kretsloppet och minska kostnaderna genom cirkulär hantering.

VA-taxerapporter

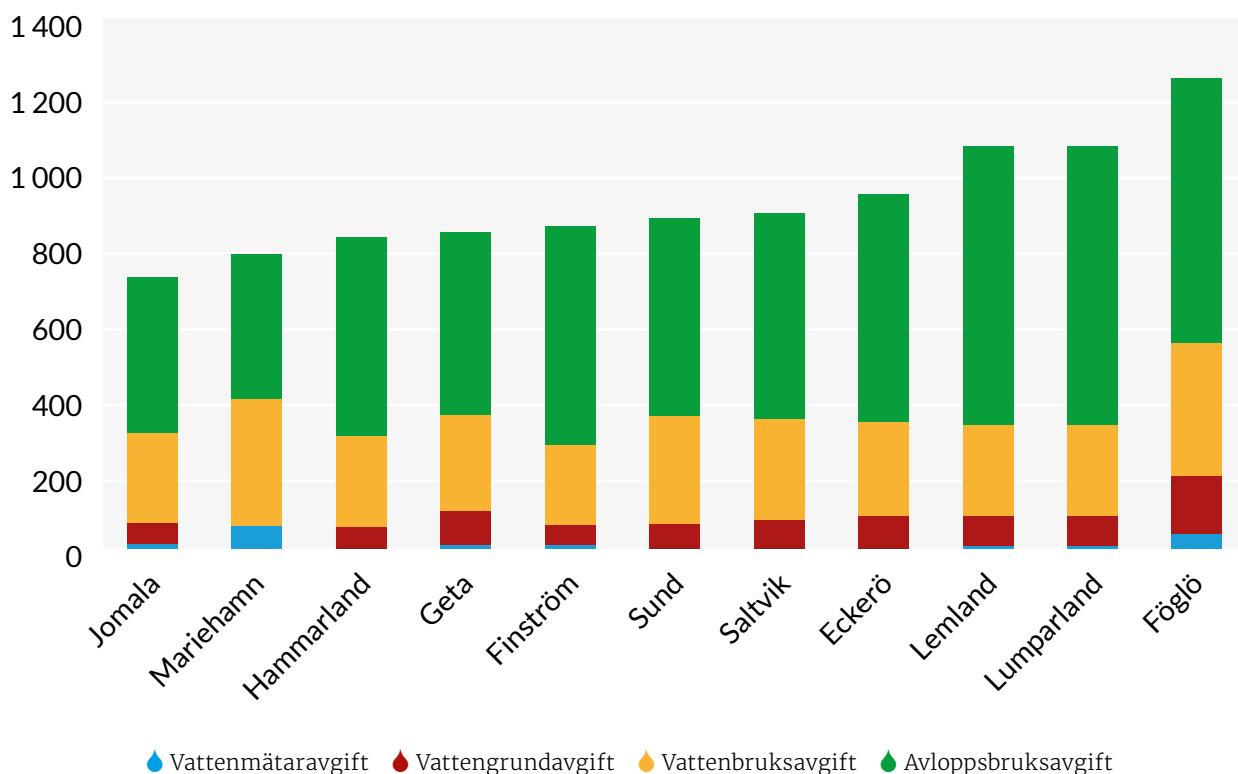
VA-taxorna har hamnat i blickfånget i takt med ökad medvetenhet om kostnadstäckning för drift, finansiering av förnyelse och utbyggnad av VA-anläggningar och deras investeringsbehov. I vår omvärld pekar flera faktorer på att VA-taxor kommer behöva höjas i en högre takt på grund av förnyelse av åldrande anläggningar, ökade krav på avloppsrening och klimatförändringarna. Vi vet ännu inte vad en hållbar VA-taxeutveckling borde ligga på för Åland. I Sverige nämns

en årlig höjning om fyra procent utöver inflationen för att klara framtida investeringsbehov. VA-samarbetet har konstaterat att det behövs en samlad nulägesbild över den kommunala VA-sektorns finansiering och hur den utvecklas. VA-samarbetet har inlett årlig undersökning av taxorna för kommunalt vatten och avlopp som sammanställs statistiskt. Taxerapporterna beskriver den faktiska utvecklingen av VA-taxorna, förändringar av bruksavgifter och anläggningsavgifter i enskilda kommuner och sammantaget för hela landskapet Åland. Rapporten redovisar på ett enkelt sätt vad en vanlig villaägare betalar årligen för kommunalt VA. År 2021 var en normalvillas årskostnad i medeltal 915 euro exkl. moms. En normalvilla utan kommunalt avlopp betalade på årsbasis i medeltal 349 euro exkl. moms för sitt dricksvatten. VA-taxehöjningarna för en normalvilla varierade från 0,0 till 23,4 procent beroende på kommun. Taxeundersökningen är ett led i arbetet att uppnå en ekonomiskt hållbar dricksvattenförsörjning och avloppshantering. Med en nulägesbild över VA-taxors utveckling i kombination med en kostnadsbild för framtida investeringar kan en ekonomiskt hållbar VA-taxeutveckling presenteras.

Framtida investeringsbehov

Utöver VA-taxornas utveckling finns ett behov av att utreda VA-sektorns framtida investeringsbehov såsom ny- eller utbyggnation av vattenreningsverk och avloppsreningsverk och dess verksamhetsområden. VA-samarbetet har påbörjat arbetet med att få en bättre lägesbild över Ålands framtida VA-investeringsbehov. VA-samarbetets deltagare har en om-sättning på strax över 7 miljoner euro. Nuvarande VA-investeringstakt är ca 2,5 miljoner euro per år. Omräknat i befolkningstäthet skulle Åland ha en årlig VA-investeringstakt på 7 miljoner euro vid jämförelse med Sverige. Ålands VA-investeringsbehov behöver ännu utredas mer i detalj, men den stora skillnaden mellan Åland och Sveriges investeringstakt kan indikera på att det råder ett ackumulerat investeringsunderskott. Det ekonomiska resultatet för VA-samarbetets deltagare har sammanställts för år 2019. VA-samarbetets deltagare hade en gemensam

Brukningsavgift Typhus A

kostnadstäckning om 96 procent för sin VA-verksamhet motsvarande ett minusresultat på 300 000 euro. De större VA-organisationerna uppnår kostnadstäckning samtidigt som de mindre har svårast. En tydlig trend är att det är lättare att finansiera dricksvattenförsörjningen än avloppsvattenhanteringen. En förutsättning för investeringar är att en verksamhet kan generera ett överskott. VA-sektorns underfinansiering kan förklara varför Ålands investeringstakt är så mycket lägre än Sveriges. Det är av stor vikt att VA-sektorn sammantaget når en ekonomi i hållbar balans vilket kan uppnås bland annat med en modern VA-tjänstlag, bra beslutsunderlag och politisk långsiktighet. Till skillnad från många andra kommunala åtaganden som vård, omsorg och skola har kommunal VA-sektor förutsättningar att uppnå kostnadstäckning för sin verksamhet genom hållbara VA-taxor. Dess betydelse är något VA-samarbetet kontinuerligt uppmärksammar. En ekonomi är en grundförutsättning att långsiktigt uppnå en hållbar vattenförsörjning- och avloppshantering innan år 2030.

Sommarresurser

Under sommarmånaderna anställde Ålands Vatten sommarresurserna Emmy Karlsson och Leo Renman. De har förutom vattenprovtagning i fält bistått i arbe-

tet med vattenskydd samt VA-samarbetet. Sommarresurserna har bland annat gjort omvärldsanalys om olika lösningar för pH-justering och kalkavlagring i vattenverk, uppdaterat statistiken för vattenproduktionens CO₂-utsläpp för år 2020 motsvarande 464 ton, en minskning med 4 procent jämfört med året innan. De har även följt upp Ålands Vattens utmärkning av skyddszoner i vattenskyddsområden som gjordes år 2016. Av 52 markeringspunkter hade 19 stycken avlägsnats motsvarande 37 procent.

Kommunala vattenmätare

Vattenmätare på kommunernas egna vattendistributionsnät saknas sedan tidigare helt. Eckerö, Hammarland och Jomala som deltar i VA-samarbetet hade inför år 2021 beslutat att budgetera för totalt nio vattenmätare. VA-samarbetets VA-utredare har planerat och koordinerat beställning av utrustningen som behövs till mätpunkterna. Sambeställningen har underlättat planeringen och gjort inköpen mer kostnadseffektiva. Mätarna kommer ge en bättre översikt av flöden och skapa bättre förutsättningar för läcksökning. Installation av mätpunkterna kommer att utföras av kommunerna men de är fördröjda till år 2022 på grund av pandemirelaterade leveransproblem.

Under året har följande ordinarie styrgruppsmedlemmar lämnat sitt uppdrag, Lemland kommuns tekniska chef Jacob Nordlund och ÅLR:s miljöingenjör Stig Abrahamsson. VA-samarbetet tackar för deras tid och insats

och välkommar följande ordinarie styrgruppsmedlemmar, Lemlands kommuns byggnadsinspektör Johan Willstedt (tidigare suppleant) och ÅLR:s nya miljöingenjör Gunnar Westling.

